

Posudek vedoucího práce na diplomovou práci

Fake news v klasickém Řecku

Autor: Ondřej Vinař

Studijní program: N6101 Filozofie

Vedoucí: Doc. Mgr. Jaroslav Daneš, Ph.D.

Oponent: Mgr. et Mgr. Jan Černý, Ph.D.

Ondřej Vinař si vybral zajímavé a aktuální téma fake news. Ve své práci ukazuje, že tento fenomén není nový a že jej lze dobře detekovat v klasických Athénách a klasickém Řecku. Svou pozornost oprávněně zaměřuje na historiografii, a to především na dílo dvou mimořádných osobností: Hérodota a Thúkýdida. Celkem logicky si v závěru práce nenechává uniknout příležitost pojednat o případu Sókratés jako momentu, v němž fake news sehrály důležitou roli, alespoň z pohledu tvůrce narativu Sókratovy obrany, tj. z pohledu Platónova.

Ondřej Vinař prokázal adekvátní analytické schopnosti, svou práci dobře metodologicky ukotvil, pracoval s relevantní, a to takřka výhradně zahraniční, literaturou. V průběhu vedení práce se mi stále vynořovaly některé otázky, a to v závislosti na síle a neochvějnosti Vinařova hodnocení některých situací a pasáží z klasických historiků. Za prvé, každá historiografická práce je nějaká konstrukce (selektce dat - inkluze a vyloučení, interpretační uzávěr). Autor vytváří nějaký smysluplný interpretační uzávěr, aby poskytl obraz nějaké epochy a nabídl její interpretaci. Jeho záměrem primárně není manipulace ani šíření dezinformací, přesto může mít jeho práce takový charakter zprostředkovaně, například přijde s tak přesvědčivou a atraktivní interpretací, která se masivně rozšíří a následně významně přispěje k tvorbě silných background beliefs (e.g. Zikmund, Liška ryšavá) či biases, aniž by si něco takového přál. Můžeme však říci, že díky principu falsifikace, který je obecně platným vědeckým principem, jsou v jistém slova smyslu všechna velká historiografická díla formou fake news?

Starověcí historiografové se od moderních liší mj. objemem dat, které měli k dispozici, a dále proporcí didaktického elementu své práce, tj. poučit a vychovat čtenáře. Z hlediska očekávání, které obec posluchačů (jsme na rozhraní orální a literární kultury) a později čtenářů měla, plnili tedy zadání přijít s něčím nadčasovým. Rovněž tvořili v nějaké tradici a intertextuálně reagovali na předchůdce (epika, tragici apod.). Ani u Hérodota ani u Thúkýdida se však nedá říci, že by celkem svého díla prosazovali nějakou politickou pozici, že by byli propagandistickou hláskou troubou, troufalými dezinterpretátory, nekritickými šířiteli ideologie, přesto jejich díla obsahují problematické momenty.

Dalším diskutabilním bodem je soud se Sókratem a celá jeho kauza. Naším problémem je, že máme v pramenech zastoupenou takřka výhradně stranu obhajoby, kterou tvoří jeho přátelé a obdivovatelé. V průběhu kritického komentování kapitoly o Sókratovi jsem měl častokrát pocit, že Ondřej Vinař až příliš věří Platónovu narativu: Sókratés, ten skvělý angažovaný intelektuál, hrdina apollónského kultu, člověk skrzaskrz spravedlivý, oběť fake news, propagandy, nevybitých vášní svých iracionálních spoluobčanů, kteří se rozhodují na základě

emocí na lidovém soudu atd. Tento narativ se drží velmi silně díky epochální práci německých filologů a historiků 19. století, kteří na slovo uvěřili Platónovi a díky svým konzervativním postojům negativně hodnotili athénskou přímou demokracii. Avšak minimálně práce Joshe Obera *Political Dissent in Democratic Athens* (Princeton 2002) jej podstatně nabourává. Historiografická nevyjasněnost, ideologická a filosofická zatíženost tématu může vést snadno k tomu, že se staneme šířiteli fake news. Nebyl jím ostatně už Platón? Zcela jistě byl a zdá se, že nejen v případě presokratovských filosofů, ale i Sókrata, ze kterého udělal, možná i proti jeho vůli, héra.

Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením A.

V Hradci Králové 12. 5. 2020

Doc. Mgr. Jaroslav Daneš, Ph.D.